

Az OFKFKV földtani tevékenysége a mecseki feketeköszén-kutatásban

Az Országos Földtani Kutató és Fúró Vállalat a szénbányászat „háttér” intézményei közé tartozik, de véleményünk szerint ez a tény mit sem von le tevékenységünk fontosságából, hiszen kutatómunkánk nélkül, bányászat nem lehetne, másrészt megfelelően működő háttér nélkül a bányászat külleme, ebben az esetben termelési volumene is romlana.

A vállalatnak és jogelődjének a külső és belső át- és újraszervezések ellenére, létezése óta kutatási területe a mecseki feketeköszén-terület, így nem véletlen, hogy Komlón a 174. számú fúrást, Pécsen a 82. sz. . . stb. mélyítettük le, zömmel a 3 évtized alatt. Különösen a köszénkutatás előző virágkorában — az 1950-es években — nagy gépparkkal, az akkori BA—BU típusú fúróberendezéssel teljesszelvényű, illetve szakaszos megfúrási technológiával, eleinte geológusok nélkül dolgoztunk. Az utólag alkalmatlannak ítélt technológián, az 1957-ben beszerzett Zif „család” gépei hoztak változást. Az ebben az időben lefűrt megfúrások anyagát már nagy létszámú, a gyakorlati terepi munkát művelő és szerető geológusok tucatjai dolgozták fel, annak idején olyan alapidokumentáció értékű terepi leírásorozatok készítésével, amelyek ma is bírják a korszerű jelzőt, másrészt később számos nagyjelentőségű szellemi munka alapjául szolgáltak.

Felismerve ebben az időben a kutatott nyersanyag fontosságát, valamint a terület földtani felépítésének bonyolultságát, hozta létre vállalatunk éppen Komlón központi laboratóriumát, biztosítva a gyors kőzetanyag- és kormeghatározást. A nagy sietség mellett a megfigyelések helytállóságát bizonyítja, hogy a mai napon később hallható előadások gyökerei is sokszor ezekre az évekre nyúlnak vissza.

Engedjék meg, hogy ne soroljam fel az ebben az időben készült számos kutatási zárójelentést, vagy csupán megemlítem, hogy a szabadterületek éves készletmérlegei is nálunk készültek.

A jelenlegi kutatások előkészítését — elsősorban technológiai értelemben — így pl. a gyémántfúrókoronák, majd a duplafalu magcsövek alkalmazását, a restrikciós időszak kezdetén, majd mélypontján éppen a Mecsekben dolgozta ki, majd alkalmazta a vállalat, figyelembe véve már a geológiai feldolgozás során észlelt hiányosságokat, illetőleg levonva ezek tapasztalatait.

Az V. ötéves terv kezdetén 1975. febr.-ban az MSZMP GPB jól megfogalmazott feladatként jelölte meg részünkre is: „— a népgazdaság

nyersanyag-szükségletének biztosítása érdekében a geológiai feltárás és hasznosítás gyorsítása gazdasági növekedésünk egyik fontos feltetele. A nyersanyagok világszertei árának emelkedése következtében ásványi nyersanyagvagyonunkat maximálisan célszerű igénybe venni”. Ennek megfelelően, bár kissé a vártnál lassúbb ütemben, de a földtani kutatási feladatok ellátásához felzárkózott vállalatunk, küszködve az irányelvek változatlansága és a népgazdaság egyensúlyi helyzete között bekövetkezett látszólagos ellentmondás nehézségével.

A kutatások szüneteltetése miatt, 1970-ben szervezeti változást hajtottunk végre. Hazai sajátosságunk ugyanis, hogy a termelés visszafogása előtt a kutatási ágazatot csökkentjük csaknem „0” értékűre, így a Mecseki Üzemvezetőseget gépgyártó üzemé szerveztük, a geológusok eltávoztak — elirányítottuk — a vállalattól. Az újból — lassanként — megindult a kutatás újrakezdése igen sok nehézséget okozott.

Napjainkra kialakult az adott szituációk és a gazdaságossági célkitűzések teljesítésére viszonylag alkalmas szervezeti megoldás, vagyis a Dunántúli ÜV. II. sz. fúrási körzeteként ezen a területen foglalkoztatunk 4 db Zif 1200-as típusú magfúróberendezést, kb. 100 dolgozóval (szállítóeszközöket, gépjavitást is beleszámítva), ez a kapacitás az igényeknek megfelelően növelhető lenne.

Működik a kutatási területen geofizikai észlelőcsoport, mérőkocsival és a szükséges szondaparkkal felszerelten, kutatásirányító geofizikus szakmai vezetésével. A fúrási mintaanyag feldolgozását terepen jelenleg 2 geológus és 1 geológustechnikus, 1 belső munkaerővel kisegítve végzi, szintén kutatásirányító geológus vezetésével. Ide kívánkozik, hogy a végzett munka eredményét rögzítő földtani dokumentáció elkészítése sürgősség terén, sok kívánnivalót hagy még maga után.

Vállalatunk az V. ötéves tervidőszak alatt a Máza D—Váralja D terület elő-, felderítő fázisú kutatását, valamint a Pécs—vasasi külfejtési terület felderítő fázisú kutatását végezte, ill. teszi ezt jelenleg is, amelynek kutatási terveit az újraépített földtani létszám a terepi tapasztalatok megszerzése mellett nem volt képes még elkészíteni, így a szóban forgó munkát a Mecseki Szénbányák kutatói előképzettséggel rendelkező szakemberei készítették el, mint az eredmények bizonyítják, kiváló minőségben.

Az elmúlt években a vállalat kapacitásváltozása az alábbi:

Év	Működő berendezés	Méter	Magkihozatal
1975	2	1506	91,1 ⁰ / ₀ 62,7 (telep)
1976	2	3337	83,8 ⁰ / ₀ 61,0 (telep)
1977	4,5	3458	84,0 ⁰ / ₀ 94—87 (telep)
1978	6	9040	93,9 ⁰ / ₀ 94,9 (telep)

Megemlítem, hogy az ún. felfutás nemcsak a fúrási eszközök késedelmes beérkezése miatt volt lassú, de maga a kutatást engedélyező határozat eredetileg is csak 2, v. esetleg több fúrás mélyítését helyezte kilátásba. A jó eredményt produkáló fúrások, valamint a feketeköszén jövőjét kijelölő koksziprogram teszi viszont egyre sürgetőbbé a terület kutatását.

Az előttem szólók már ismertették az elért eredményeket, az ismétlés kockázatát vállalva, mégis mondom, hogy a Szászvár-bányatelep, Váralja, Mecseknádasd, Óbánya települések által határolt területen lefúrtunk v. fúrjuk eddig: a

Máza 14—15—16—17—18—19—20—21

Váralja 9—10—11—12—13—14—15—16. sz. fúrásokat.

Az eddigi megfigyeléseink szerint a terület É-i részén a kőszéntelepes összlet a miocén előtti lepusztítási folyamatok eredményeként kivékonnyodott, ugyanakkor magasabb helyzetbe került. Változó vastagságú miocén (max. 50 m) alatt a liász fedőösszlet vagy hiányzik, vagy igen vékony.

A D-i részen a miocénfedő hiányzik, ugyanakkor a liászfedő kivastagodik (max. 1036 m). Ennek megfelelően a kőszéntelepes összlet nagy mélységbe kerül, és a bonyolult tektonikai felépítés következtében változó vastagságú. A terület DNy-i részén fúrásokkal kimutatott nagy feltolódás a kőszéntelepes összlet tekintélyes szakaszának megismétlődését eredményezte. A telepes összlet vastagsága itt eléri a 800 m-t, a vetők azonban másutt tekintélyes mértékben csökkentik is az összlet vastagságát. Hiánytalanul, valamennyi telep egy fúrásszelvényben ezidáig nem volt megfigyelhető. Az eddigiek szerint a művelt területekhez viszonyítva, magasabb tér-

színi helyzetben, de andezittel, diabázzal átjárt telepösszlettel van dolgunk, amelynek majdani művelése bányászati alapos előkészítést igényel.

Az eddig lemélyített, makroszkóposan feldolgozott, és a néhány anyagvizsgálattal is kiegészített fúrásértékelés bizonyítja, hogy csak széles körű, több intézmény és vállalat szakembereinek összefogásával lehet gyorsan, hiteltérdemlő információ-sorozathoz jutni. Ennek érdekében vesznek részt szakembereink a jelentéskészítés 1—1 fejezetének munkájában, illetve kértük fel a MÁFI és KBFI, de az egyetem munkatársait is együttműködésre. A gyors- terepi megfigyelést pontosító laboratóriumi vizsgálatokat saját kivitelezésben végezzük, teljes kapacitásunk 50⁰/₀-ára 1980-ban már szükség lesz. Így számos új eredmény — a fő cél (a köszén) szem előtt tartása mellett — liász — válik ismertté, a vulkanitok közül a régóta ismert tufitszint részletes ásványközettani vizsgálata folyik, másrészt a palynológiai vizsgálatok a telep, ill. fáciesazonosítás kérdését, sőt a telepképződés korának pontosítását hivatottak elősegíteni. Az olyan újdonságot, mint a metán jelenlétében az előírt iszapminőséget tartani, most a kutatás folyamatában kell kidolgoznunk.

Az OFKFKV Mecsekben dolgozó szakgárdája, valamint a mecseki feketeköszén jelenében és jövőjében bízó szénbányász munkatársakkal együtt, a biztos perspektíva ismeretében reméljük, hogy az ide telepített és telepítendő munkaerő stabilizálódik. Nem kis büszkeséggel említhetjük meg, hogy a hazai földtani kutatásnak és oktatásnak számos kiváló szakembert neveltünk ezen a helyen, ma azonban elsősorban nekünk lenne szükségünk rájuk minél nagyobb számban.

Az utánam következő előadók mondandóját nem vehetem el, csupán bevezetőnek szántam az elmondottakat, vállalati tevékenységünk részletes ismertetése elé. Igyekeztem a lidérces évekről csak hangfogóval szólni, de engedjék meg, hogy meggyőződéssel hirdessem, eredményesen kutatni csak kiegyensúlyozott, hatékonyan szervezett földtani irányítás mellett lehet, hullámhegyek és -völgyek nélkül. A földtan a jövőnek dolgozik, optimista tudomány, de magában hordozza azt a szabályt is, hogy a „0”-ra csökkentett kutatást nem lehet ott folytatni, ahol annak idején abba kellett hagyni, a közben támadt hiány pótlására súlyos idő és anyagi áldozatot kell hozni, és többször ismételni, kiszámíthatatlan következményekkel járhatna.